

01.01.2016. spēkā ir stājies jauns Statistikas likums¹, kura mērķis ir nodrošināt kvalitatīvu oficiālo statistiku par sabiedrībā notiekošajām ekonomiskajām, demogrāfiskajām un sociālajām parādībām un procesiem, kā arī par vidi.

Turpmāk, **sagatavojot Oficiālās statistikas programmu** (turpmāk - OSP) 2017. - 2019. gadam, katrai **iestādei** saskaņā ar Statistikas likuma 10. panta 2. daļu **jāsniedz savs izvērtējums par iestādes saražoto statistiku** (Oficiālās statistikas programmas 2017. – 2019. gadam projekts).

OSP jāiekļauj statistika, kas **atbilst Statistikas likuma:**

✓ 1. panta 8. punktam:

Statistika — informācija, kas raksturo statistisko vienību kopumu vai procesu.

✓ 5. pantā noteiktajiem mērķiem un kritērijiem:

1) Oficiālo statistiku nodrošina, lai sasniegtu kādu no šādiem mērķiem:

1) normatīvo aktu vai attīstības plānošanas dokumentu izstrāde, ieviešana, uzraudzība vai novērtēšana vai attīstības scenāriju vai prognožu izstrāde;

2) normatīvajos aktos noteikto valsts institūciju funkciju izpilde, izņemot privātpersonu kontrolēšanas, uzraudzības vai sodīšanas funkciju izpildi;

3) sabiedrības vispusīga informēšana.

(2) Statistiku iekļauj oficiālās statistikas programmā, balstoties uz šādiem kritērijiem:

1) statistikas nodrošināšana ir pamatota ar likumu, Ministru kabineta tiesību aktu, Eiropas Savienības tieši piemērojamo tiesību aktu vai Latvijai saistošu starptautisko līgumu;

2) statistikas nodrošināšana atbilst statistikas jomas standartiem.

Vērtējot **mērķus**, papildus būtu nepieciešams vērtēt statistikas nozīmību valstiskā līmenī. Piemēram, ka statistika, kuru nodrošina, ir nepieciešama ļoti plašam subjektu lokam, bez tās nevar veidot politikas vai uzraudzīt spēkā esošo politiku izpildi utt. Kritiski jāizvērtē tādas statistikas iekļaušana OSP, kuras lietotāju loks ir ļoti šaurs vai vispār neidentificējams, tomēr gadījumos, kad tā atbilst Statistikas likumā noteiktajiem kritērijiem, tā atzīstama par oficiālo statistiku.

5. pantā minēto **kritēriju skaidrojums:**

1) Statistikas nodrošināšana ir pamatota ar likumu, Ministru kabineta tiesību aktu, Eiropas Savienības tieši piemērojamo tiesību aktu vai Latvijai saistošu starptautisko līgumu.

Šīs normas mērķis ir noteikt, ka statistikas nodrošināšanai ir jābūt tiesiski pamatotai ar tiesību aktu šī termina visplašākajā nozīmē. Tiesību akts (tiesiskais pamats) ir nepieciešams, lai garantētu trešo personu tiesiskās intereses un nodrošinātu to, ka konkrētās statistikas nodrošināšana ir valstiski nepieciešama. Informācijai: iekšējie

¹ <http://m.likumi.lv/doc.php?id=274749>

normatīvie akti, kurus izdevusi ministrija, nav tiesisks pamats statistikas sagatavošanai.

Informāciju, kuru iestāde apkopo operatīviem vai administratīviem mērķiem, balstoties tikai uz iekšējo lēmumu, nevar uzskatīt par oficiālo statistiku. Iestādes gada pārskatā ietvertā informācija nav uzskatām par statistiku.

Ja tiesību akti paredz, ka informācija tiek apkopota kādiem administratīviem mērķiem un papildus to var apstrādāt arī statistikas vajadzīgām, tad tas ir pietiekams tiesiskais pamats, lai iekļautu statistiku Programmā. Iepriekš minētais attiecas arī uz gadījumiem, kad tiesību aktā konkrēti nav norādīts, ka informāciju var izmantot arī statistikas vajadzībām, bet tā vietā ir norādīts, piemēram, ka iestāde informē sabiedrību, publicējot informāciju vai iestāde apkopo informāciju un publicē to. Šādos gadījumos iestādei vajadzētu papildus izvērtēt, vai, publicējot šo statistiku, tiek sasniegts kāds no oficiālās statistikas nodrošināšanas mērķiem (Statistikas likuma 5.panta pirmā daļa).

Papildus norādām, ka **OSP pati par sevi nevar būt tiesiskais pamats** statistikas nodrošināšanai, jo saskaņā ar Statistikas likumu **OSP ir tikai saraksts**, kurā apkopota informācija par to, kāda oficiālā statistikas 3 gadu periodā tiks nodrošināta.

2) Statistikas nodrošināšana atbilst statistikas jomas standartiem.

Statistikas jomas standarts — dokuments (tiesību akts, rokasgrāmata, labā prakse, vadlīnijas vai cits dokuments) un informācijas tehnoloģiju instruments, kas nosaka oficiālās statistikas nodrošināšanas prasības.

Šīs normas mērķis ir nodrošināt oficiālās statistikas kvalitāti, tādejādi garantējot uzticību oficiālajai statistikai. Lai ikviens, kurš izmanto oficiālo statistiku, būtu pārliecināts, ka konkrētās statistikas nodrošināšanas pamatā ir pamatota metodoloģija, statistiskās kļūdas tiek labotas un par to informē visu sabiedrību, konkrētās statistikas nodrošināšanu nav ietekmējuši politiski apsvērumi, iestāde garantē statistisko konfidencialitāti utt.

Plašākajā nozīmē ar statistikas jomas standartu saprot **Eiropas Statistikas prakses kodeksu**². Šaurākajā nozīmē tie ir **konkrētās statistikas jomas dokumenti**, kas apliecina, ka lietotā metodoloģija, metodes utt. ir pamatotas un piemērotas.

² <http://www.csb.gov.lv/dokumenti/prakses-kodekss-28606.html>